

HET OUDE ROME HERLEEFT

De immense maquette van het oude Rome was voor vele generaties het hoogtepunt van elk schoolbezoek aan het Museum Kunst & Geschiedenis in het Brussels Jubelpark. Jaarlijks komen tienduizenden kinderen en volwassenen zich vergapen aan het schaalmodel van de eeuwige stad op het toppunt van haar glorie, aan het einde van de vierde eeuw. Toen stonden de meeste antieke monumenten nog overeind en de bouw van de grote christelijke kerken was nog niet begonnen. Vanaf volgend schooljaar wacht bezoekers aan de maquette een interactieve en meeslepende ervaring.

ZELF EEN MONUMENT Vlak na de Tweede Wereldoorlog is de maquette van het oude Rome door het Museum Kunst & Geschiedenis verworven. Het is een sleutelwerk van de afdeling Klassieke Oudheid van het museum. Het schaalmodel op 1/400ste is op zich een monument. Het meet 11 x 4 meter. De architect Paul Bigot (1870-1942) maakte er vier versies van. Paul Bigot studeerde in Parijs architectuur aan de *École Nationale Supérieure des Beaux-Arts*. In 1900 won hij de *Premier Grand Prix de Rome*, een prestigieuze aanmoedigingsprijs voor jonge kunstenaars, musici en architecten. Als beloning mocht Bigot, zoals alle winnaars, vijf jaar resideren in de Villa Medici op de Pincioheuveld in Rome. Elk jaar moest de *pensionnaire-architecte* een werkstuk, een *envoi de Rome*, naar Parijs sturen. In zijn laatste jaar was dat een schaalmodel van het Circus Maximus. Bigot had de smaak te pakken en begon aan een maquette van heel Rome. In 1908 werd hij gevraagd om die te presenteren in de sectie archeologie van de Internationale Tentoonstelling van Rome in 1911. Zelfs na drie jaar werken was Bigot bijlange nog niet klaar en hij aarzelde om

Detail met de theaters van het oude Rome op de maquette van Paul Bigot

© MUSEUM KUNST & GESCHIEDENIS, BRUSSEL

Linksboven: Detail van de Rome-maquette van Paul Bigot: de westelijke zijde van het Forum Romanum © MUSEUM KUNST & GESCHIEDENIS, BRUSSEL

Onder: Werkmodel van Paul Bigot (detail met het Circus Maximus en het Colosseum), bewaard aan de universiteit van Caen

er mee naar buiten te komen. Hij liet zich overhalen en de maquette werd, in een nog vrij ruwe vorm, voorgesteld in een zaal van de Thermen van Diocletianus. De archeologen waren verrukt bij het zien van dit werkstuk, wat Bigot motiveerde om voort te bouwen aan zijn reconstructie van het antieke Rome.

In 1925 werd Paul Bigot professor aan de *École Nationale Supérieure des Beaux-Arts*. Vijf jaar later liet hij in Parijs een huis bouwen om er het *Institut d'art et d'archéologie* in onder te brengen. Op de vierde verdieping was een grote zaal voorzien voor zijn ondertussen monumentale Rome-maquette. Die werd nog eens aan het publiek getoond in 1937, ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling in de Franse hoofdstad. Het schaalmodel stond in het Palais de Chaillot, dat door Bigot speciaal voor de wereldexpo was ontworpen. In die tijd besliste hij om de maquette aan te passen aan de resultaten van archeologische opgravingen die in Rome hadden plaatsgevonden. Verschillende nieuw ontdekte gebouwen kregen een plaats op het schaalmodel.

Rond 1913 rijpte het idee om de gipsen maquette in een meer duurzaam materiaal te bouwen. De Franse overheid had 80.000 frank ter beschikking voor een bronzen exemplaar, dat aan de Sorbonne zou worden geschonken. De eerste Wereldoorlog trok een streep door die plannen. Wel zijn tussen 1923 en 1925 enkele onderdelen in brons gegoten, die nu bewaard worden in het *Institut d'art et d'archéologie* in Parijs. Van de vier gipsen versies die Bigot van zijn Rome-maquette maakte, zijn enkel het werkmodel (aan de universiteit van Caen) en het exemplaar van Brussel bewaard. De Brusselse maquette is de enige die ingekleurd is en die te zien is in een nationaal museum.

IL PLASTICO Paul Bigot is niet de enige die een gigantische Rome-maquette heeft gebouwd. In het Museo della Civiltà Romana is *Il Plastico* te zien, het gipsen schaalmodel dat archeoloog Italo Gismondi (1887-1974) in opdracht van Benito Mussolini heeft gemaakt. Gismondi werkte er intensief aan tussen 1933 en 1937. Nadien, tot 1971, heeft hij de maquette

verfijnd op basis van nieuwe opgravingen en inzichten en hij heeft ze uitgebreid tot ze de gehele stad binnen de Aureliaanse Muur bevatte.

Il Plastico heeft een doorsnede van ruim achttien meter en is gebouwd op schaal 1/250ste, nagenoeg dezelfde als die van de *Forma Urbis Romae*, de grote marmeren stadskaat van Rome uit het begin van de derde eeuw. De kaart sierde een muur van de Vredestempel van keizer Vespasianus, die werd heropgebouwd na de grote brand in Rome in 191. De 150 marmeren platen, alles samen een oppervlakte van 18 bij 13 meter, vormden een bijzonder gedetailleerde plattegrond van de toenmalige stad. Na de val van het West-Romeinse Rijk is de kaart in stukken gevallen. Meer dan duizend fragmenten, goed voor 10 tot 15 procent van de kaart, zijn teruggevonden.

Paul Bigot, schaalmodel op 1/400ste van Rome aan het einde van de vierde eeuw, 11 x 4 meter © MUSEUM KUNST & GESCHIEDENIS, BRUSSEL

TECHNOLOGISCHE SNUFJES De maquette van Gismondi in het Museo della Cività Romana is in het begin van de jaren 1990 gerestaureerd. Het schaalmodel van Paul Bigot in het Museum Kunst & Geschiedenis is opmerkelijk goed bewaard. Toch oordeelde het museum dat het tijd was om het topstuk te restaureren en vooral om de geluids- en lichtinstallatie aan te pakken zodat ze de maquette optimaal tot haar recht laat komen. De belichting en het projectiesysteem ondergingen een volledige transformatie, met de integratie van nieuwe technologieën. Het museum speelt in op de verwachtingen van het jonge publiek dat weg is van technologische snufjes. De interactieve ervaring wordt gevoed door film, apps en 3D-animaties over de stadsplanning van het oude Rome en over het dagelijkse leven.

De restauratie van de maquette is eind vorig jaar gestart met een grondige poetsbeurt. Tot in de kleinste hoekjes is het schaalmodel schoongemaakt. Dan werd een scan genomen, gevolgd door een grondig onderzoek door verschillende experts, waarna de eigenlijke restauratie kon beginnen.

Het oude Rome werd tot in de kleinste hoekjes schoongemaakt

© MUSEUM KUNST & GESCHIEDENIS, BRUSSEL

De kostprijs van het project, € 200.000, is volledig gefinancierd door het Fonds Alexis Liénard, beheerd door de Koning Boudewijnstichting. Dat fonds is opgericht in 2014 en wil bijdragen aan kwaliteitsvol onderwijs van het Grieks en het Latijn in ons land. De herinrichting van de zalen is mogelijk gemaakt dankzij de steun van de Vrienden van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

De Rome-maquette van Bigot is inderdaad een uitzonderlijk pedagogisch instrument. Maar ze is veel meer dan dat. Iedereen die geboeid is door de oudheid moet ze gaan bewonderen. Het Museum Kunst & Geschiedenis maakt van het met de ogen rondwandelen in het Rome van de vierde eeuw een boeiende belevenis en een inhoudelijk sterke ervaring.

— **MARK VANVAECK**

INFO De gerestaureerde Rome-maquette in de nieuwe opstelling is vanaf 7 november 2019 te zien in het Museum Kunst & Geschiedenis in Brussel – www.kmkg-mrha.be

ARCHIEF Alle wegen leiden naar Rome, *Tento*, 2003, nr. 3, blz. 21-23 – www.tento.be

De Porticus Octaviae op enkele van de ruim duizend teruggevonden fragmenten van de *Forma Urbis Romae*, een gigantische (18 x 13 meter) marmeren stadskaart van Rome uit het begin van de derde eeuw